

Abstract

The Construction of Chulalongkorn University and Library Management Concept in the Preliminary Period

This article presents an excerpt of a letter written by Krommamuen Chainatnarendhon, Director-General of the Department of University, to Chao Phraya Dharmasakmontri, Minister of the then Ministry of Education, on June 11, 1918 to discuss and consult about the location and construction of the Civil Servants School or presently the Chulalongkorn University.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การปลูกสร้างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแนวคิดการจัดการห้องสมุดในระยะเริ่มแรก*

ด้วยในการจัดมหาวิทยาลัยมีความลำบากและคิด
ขัดต่างๆ เป็นอันมาก ซึ่งเนื่องมาจากสถานที่ตามที่มีอยู่
เวลานี้ ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่าทำไมกรรมการโรงเรียน
ข้าราชการพลเรือนจึงได้คิดการก่อสร้างใหญ่โตและได้
จัดการก่อสร้างตึกปีกขวาของตึกใหญ่ลงไปแล้วดังนี้ ตาม
ความมุ่งหมายเดิมก็จะให้โรงเรียนข้าราชการพลเรือน
เป็นมหาวิทยาลัยต่อไป เมื่อจะให้เป็นอย่างนั้น ก็คงจะ
ได้คิดไว้แล้วว่าเราสมควรจะมีมหาวิทยาลัยชนิดใด และ
สมควรจะมีสถานที่อย่างไรจึงจะเหมาะแก่ประเทศสยาม
มหาวิทยาลัยมีอยู่หลายชนิด ถ้าเราจะตั้งมหาวิทยาลัย
อย่างที่อยู่โดยลำพังห่างไกลจากเมืองแล้ว ก็จะต้องมี
ทุนมากมาย สำหรับทำสถานที่เล่าเรียน และที่อยู่ของ
นักเรียนให้พอแก่นักเรียน และต้องมีอาจารย์ให้พริก
พร้อมไม่ต้องอาศัยอาจารย์พิเศษ ทั้งอาจารย์และนักเรียน
อยู่ในมหาวิทยาลัย ได้ทั้งหมด การสร้างมหาวิทยาลัย
เช่นนี้เปลืองเงินมาก และผู้ที่เล่าเรียนก็ต้องมีทุนมาก
พอที่จะอยู่กินในนั้นได้ทุกคน และอาจารย์ก็ต้องเป็น
อาจารย์ประจำทั้งสิ้น คนที่ไม่เป็นนักเรียนประจำอยู่ใน
โรงเรียน จะไปฟังการสอนบางอย่างเป็นพิเศษก็ไม่ได้
มหาวิทยาลัยชนิดนี้ ใครๆ ก็ต้องเห็นได้ว่าไม่เหมาะแก่
ประเทศสยามในเวลานี้ เพราะฉะนั้นน่าจะคิดถึงมหา
วิทยาลัยที่เป็นที่ชุมนุมแห่งผู้รู้วิชา และผู้อยากเรียนวิชา

ทั่วไป ก็เป็น *ตลาดขายวิชา* หาผู้รู้วิชามาสอนโดยไม่
ต้องเป็นอาจารย์ประจำทั้งหมด และเปิดโอกาสให้ผู้อยาก
เรียนมาเรียนโดยไม่ต้องเป็นนักเรียนอยู่กินในโรงเรียน
ทุกคน *ห้องสมุด* ก็ควรเป็นที่รวบรวมตำราทุกอย่าง
และเปิดโอกาสให้ผู้อยากรู้วิชาใช้ห้องสมุดได้ทั่วถึงกัน
มหาวิทยาลัยชนิดนี้ก็จะเหมาะแก่ประเทศสยามมากกว่า
อย่างอื่น มหาวิทยาลัยเช่นนี้ก็เหมือนตลาด ตาม
ธรรมชาติตลาดย่อมอยู่ในที่ประชุมชน การไปมาสวททุก
ประการ มหาวิทยาลัยก็ควรจะอยู่ในที่เช่นนี้เหมือนกัน
จึงจะเป็นประโยชน์ทั่วถึงกันจริง มหาวิทยาลัยเช่นนี้จัด
ง่าย และไม่เปลืองเงินมาก ถ้ายังไม่มีการเพิ่มเติมอยู่แล้ว
ก็ต้องตั้งขึ้นใหม่ที่เดียว ต้องหาที่ที่อยู่ในที่ประชุมชน
การไปมาสวท ต้องหาเงินมาให้เพียงพอสำหรับการ
ก่อสร้างสถานที่และซื้อเครื่องใช้ และหาอาจารย์ให้
เพียงพอ และต้องหาทุนเพื่อเก็บผลประโยชน์สำหรับ
ใช้ในการดำเนินการต่อไปให้สวทและยั่งยืน เมื่อมี
พริกพร้อมทุกอย่างแล้วจึงตั้งมหาวิทยาลัยขึ้น ถ้ามีพื้น
เดิมอยู่แล้วก็ใช้สถานที่และเครื่องใช้ที่มีอยู่ ทั้งอาจารย์
และทุนรอนก็มีอยู่แล้ว เป็นแค่เพิ่มเติมแก้ไขตามความ
จำเป็นและตามจำนวนเงินที่ได้เพิ่มขึ้น เป็นการขยาย
ออกจากศูนย์เดิมและทำให้ดีขึ้น ถ้าจะให้โรงเรียน
ข้าราชการพลเรือนเป็นมหาวิทยาลัยต่อไปก็แปลว่ามีพื้น

* จากเอกสารลายพระหัตถ์ของกรมหมื่นโชยนาทมรณพร อธิบดีกรมมหาวิทยาลัยที่ทรงมีไปถึง เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี
เสนาบดีกระทรวงธรรมการ เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน 2481

ต้นฉบับจริงของลายพระหัตถ์เก็บรักษาอยู่ที่ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ศธ. 10/17 เรื่อง อธิบดีกรมมหาวิทยาลัย หรือ
เรื่องสถานที่และการปลูกสร้างมหาวิทยาลัย

เดิมอยู่แล้ว ไม่ต้องตั้งขึ้นใหม่ที่เดียว ที่จริงถ้ามหาวิทยาลัยอยู่ในพระนครได้จะดีมาก แต่เมื่อมีโรงเรียนข้าราชการพลเรือนอยู่แล้วก็ควรจะใช้ที่เดิมเป็นศูนย์กลางและขยายออกจากศูนย์กลางนี้โรงเรียนนี้ไม่อยู่ในที่ชุมชน การไปมายังไม่สะดวกนัก แต่ก็ไม่ใช่ห่างไกลมากเกินไป จะเรียกว่าไม่เหมาะที่เดียวไม่ได้ โรงเรียนที่มีอยู่แล้วยังเล็กเกินไป เมื่อมีทุนก็ควรจะก่อสร้างเพิ่มเติม และจัดหาเครื่องใช้มาให้พร้อมพร้อมบริบูรณ์ เมื่อเวลาที่กรรมการคิดสร้างมหาวิทยาลัยนั้น มีทุนอยู่ประมาณ 9 แสน ถ้าใช้โรงเรียนเดิมเป็นหลักและก่อสร้างเพิ่มเติมตามสมควรและซื้อเครื่องใช้ให้พร้อมพร้อมแล้วในเงินเท่านี้อาจตั้งมหาวิทยาลัยที่ทำงานได้ดีพอที่จะไม่ต้องอายเขา ที่กว้างประทุมวัน¹ ควรใช้เป็นสำนักงานฝ่ายการปกครอง มหาวิทยาลัยเป็นที่ประชุม เป็นสโมสรนักเรียน และเป็น *ห้องสมุด* เรือนนักเรียน โรงเลี้ยงอาหาร โรงครัวและอื่น ๆ มีอยู่แล้วแก้ไขเสียเล็กน้อยก็เพียงพอ สิ่งที่จะต้องสร้างเพิ่มเติม ก็คือ ตึกโรงเรียนที่มีห้องประชุมนักเรียนทั้งหมดห้องหนึ่ง และห้องสอนวิชาที่ใช้วิธีบรรยายเป็นห้องเล็กบ้างใหญ่บ้างตามสมควร ไม่ต้องมีมากนัก ตึกนั้นนับว่าเป็นตัวโรงเรียน นอกจากนั้นก็ตึกสำหรับทำการในทางวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ จะเป็นตึกชั้นเดียวหรือสองชั้นและจะมีก็หลังที่สุดแล้วแต่จะเหมาะ ตึกเหล่านี้ควรสร้างในบริเวณด้านตะวันออกของวังประทุมวัน ด้านเหนือจกถนนประทุมวัน ด้านตะวันออกจกถนนพญาไท และไม่ให้ห่างไกลกัน ควรอยู่ใกล้ชิดกันทั้งหมดทำทางเดินถึงกัน มีหลังคากันแดดกันฝนได้ยิ่งดี ในการสร้างทั้งหมดนี้ ควรนึกถึงความสะดวกและประโยชน์มากกว่าอื่น ความสวยงามนั้นไม่สำคัญ เพียงให้ไม่ขัดตาและเรียบร้อยรักษาง่ายเท่านั้นก็พอแล้ว ข้อสำคัญก็อย่าให้ต้องเปลืองเงินมาก เพราะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะต้องมีให้พร้อม

นั้น รวมกันเข้าก็มีราคามาก การทำพื้นที่ให้เรียบร้อยก็เป็นการเปลืองเงินไม่ใช่น้อย ถ้าทำการก่อสร้างดังได้กล่าวมานี้แล้ว จะมีสถานที่เล่าเรียนพร้อมพร้อมโดยไม่เปลืองเงินมากนัก ไม่ต้องทำถนนใหญ่และไม่ต้องทำสนามหญ้าใหม่ การไปมาสำหรับอาจารย์และนักเรียนก็จะสะดวก การสอนก็ง่าย การรักษาสถานที่ก็ไม่เปลืองคน น้ำประปาก็มีอยู่แล้วในถนนสระประทุม ต่อเข้ามาได้ง่าย การไปมาถึงแม้จะไม่มีรถราง ก็มีรถยนต์ ไม่สู้จะลำบากนัก

แต่ตามที่กรรมการได้ดำริจัดการสร้างโรงเรียนข้าราชการพลเรือนหรือมหาวิทยาลัย ดังได้กระทำไปแล้วนั้น เป็นการคิดจะสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด ทั้งโรงเรียนเก่าเสียทีเดียว และดูเหมือนคิดจะให้เป็นที่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยที่อยู่ใต้โดยลำพัง มีอาจารย์ประจำพร้อม ทั้งอาจารย์และนักเรียนอยู่ในโรงเรียนได้ทั้งหมด และไม่ต้องการให้คนอื่นซึ่งไม่ใช่นักเรียนประจำเข้าไปเรียนด้วยเลย *ห้องสมุด* ก็มีสำหรับอาจารย์ และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนใช้โดยเฉพาะไม่คิดจะให้คนอื่นได้รับประโยชน์ทั่วถึงกัน คือไม่คิดจะให้เป็นที่ตลาดวิชาอยู่ในที่ประชุมชน จึงได้ไปตั้งอยู่ปลายเขตพระนคร และกะการก่อสร้างอย่างใหญ่โตมาก ถ้าจะทำให้สำเร็จตามรูปนั้นและมีเครื่องใช้ให้บริบูรณ์แล้ว จะต้องการเงินหลายล้านบาท แต่เวลานั้นก็มีเงินอยู่ไม่ถึงล้านบาท และยังไม่เห็นมีหนทางที่จะได้เงินเพิ่มเติมมาอีกเป็นจำนวนมาก ออกเบี้ยที่จะได้จากเงินทุนนั้น ถ้าฝากเงินไว้ในธนาคารมากและนานก็ได้มาก ถ้าถอนมาใช้ก็น้อยลง ส่วนที่ดินอันกว้างขวางนั้น ก็มีที่อยู่ในกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย ต้องเสียค่าเช่าปีละ 14400 บาท ผลประโยชน์ยังไม่เคยได้เท่าจำนวนเงินค่าเช่าที่จะต้องเสีย เมื่อจัดการผลประโยชน์ดีขึ้นก็ได้เงินมากขึ้น แต่ก็คงจะอีกนานกว่าจะได้มากนักเป็นหมื่น ๆ เมื่อคิดดูดังนี้

¹ สถานที่ตั้งของวังประทุมวัน ปัจจุบันคือ บริเวณสนามกีฬาแห่งชาติ

แล้ว ถึงแม้จะไม่ชักเงินทุนมาใช้เลยและทำการหาผลประโยชน์จากที่ดินให้ตีเท่าไร ก็ยังอีกนานกว่าเงินทุนจะงอกขึ้นได้จนพอที่จะทำการก่อสร้างให้สำเร็จได้ตามที่กะไว้ เศรษฐีในประเทศสยามก็มีน้อย ไม่น่าจะหวังว่าจะมีใครให้เงินแก่มหาวิทยาลัยทั้งแสนบาท ถ้ามีใครให้จริง ๆ ก็ดี แต่ไม่ควรจะนึกถึง ควรจะยึดถือจำนวนเงินที่มีอยู่แล้ว เป็นเกณฑ์สำหรับการทำงานที่จะทำต่อไป เมื่อมีเงินอยู่เพียงเท่านั้น และเห็นว่าจะยังก่อสร้างให้สำเร็จตามที่กะไว้ไม่ได้ในเวลาที่พอจะคาดคะเนได้แล้ว ก็ไม่ควรจะลงมือก่อสร้างตามรูปนั้นทีเดียว แต่ถึงแม้จะ

มีเงินพอที่จะสร้างให้สำเร็จตามที่กะไว้ ข้าพเจ้าก็ยังเห็นว่าไม่เหมาะในทางรูปการ เพราะมหาวิทยาลัยที่อยู่ห่างไกลจากที่ประชุมชน และจะเป็นตลาควิชาคงได้กล่าวมาแล้วไม่ได้ เช่นนี้ไม่เหมาะแก่ประเทศสยามในเวลานี้จริง ๆ ควรจะเป็นที่ชุมนุมนักปราชญ์ เป็นที่ค้นวิชา และที่เรียนสำหรับคนทั่วไป ถ้าจะให้เป็นตลาควิชา ก็ไม่ควรจะให้อยู่นอกพระนครเช่นนี้ จริงอยู่ต่อไปภายหน้าที่นี้คงจะเป็นที่ประชุมชนและการคมนาคมคงจะสะดวกขึ้น แต่ทั้งนี้เป็นการหมายหน้าบ่อน้ำ นึกถึงแต่อนาคตสมัย ไม่นึกถึงปัจจุบันสมัยเสียเลย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(อ่านเพิ่มเติม ฉลอง สุนทรวาณิชย์. "ปฐมมหาวิทยาลัยวิพากษ์ : เอกสารประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย." บานไม่รู้โรย

(ธันวาคม 2530) : 51-59.)